

نماینده‌ی المصطفی در خراسان- مجتمع آموزش عالی

خواهران

مدرسه عالی فقه و قرآن

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و معارف

اسلامی گرایش کلام

عنوان

بررسی مسائل حجاب و ارتباطات بانوان در فضای

مجازی از منظر فقه امامیه و حنفیه

استاد راهنما

دکتر مریم وفادار

دانش پژوه

ندا دبیر (۱۳۵۰۱۷)

آبان ۱۴۰۱

برای حقوق پدیدآوران

نمایندگی المصطفی در خراسان- مجتمع آموزش عالی

خواهران

مدرسه عالی فقه و قرآن

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و معارف

اسلامی گرایش کلام

عنوان

بررسی مسائل حجاب و ارتباطات بانوان در فضای مجازی

از منظر فقه امامیه و حنفیه استاد راهنما

دکتر مریم وفادار

دانش پژوه

ندا دبیر (۱۳۵۰۱۷)

آبان ۱۴۰۱

کاربرگ شماره ۵.....۱۵/۲.....

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۸/۱۶

شماره

پوست:

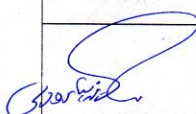
بیت
جامعه المصطفی العالمیه

«تأییدیه اعضای هیئت داوران جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد»

حاجه
المصطفی
العالمیه
معاونت آموزشی
اداره کل امور تحصیلی

اعضای محترم هیئت داوران:

نسخه نهایی پایان نامه خانم ندا دبیر دارای کد تحصیلی ۱۲۵۵۰۱۷ تحت عنوان: **بررسی مسائل حجاب و ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر فقه امامیه و حنفیه** را از نظر شکلی و محتوایی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	محل امضا و تاریخ
استاد راهنما	سرکار خانم دکتر مریم وفادار	استاد	
استاد مشاور	-		
استاد داور	سرکار خانم رودی	مدرس	

معاون آموزشی جامعه المصطفی (ص) العالمیه

تاریخ و امضا

جامعه المصطفی العالمیه
Al-Aminah International University

مسئولیت نقل مطالب

✓ مسئولیت این پایان نامه به عهده نگارنده آن است.

✓ استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع و نام جامعه المصطفی العالمیه بلامانع است.

✓ نشر این اثر در داخل کشور جمهوری اسلامی ایران، منوط به اخذ مجوز از جامعه

المصطفی العالمیه است.

تقدیم

تقدیم به خداوند بزرگ که ما را خلق کرده و روح پاک پیامبر صلی الله علیه و آله -رحمت و اسوه جهان خلقت- و اهل بیت طاهرینش که راه صحیح آیات قرآن و راه فهم صحیح از دین را به ما آموختند و مخصوصاً تقدیم به پیشگاه قطب عالم امکان حضرت مهدی روحی له الفداء و تمام عالمان دین و تقدیم به دو گوهر دریای بیکران زندگی ام: پدرم که زندگی را از دستانش و مادرم که محبت را از نگاهش آموختم.

سپاسگزاری

از استاد محترم راهنما، خانم دکتر وفادار که با دقت و حوصله و صبری مثال زدنی مطالب ناپخته بنده را مطالعه و اصلاح فرمودند و در تهیه این اثر ناچیز مرا یاری نمودند، صمیمانه سپاسگزاری می کنم و از خداوند متعال پیروزی و موفقیت روزافزون ایشان را خواستاریم.

همچنین از مسئولین دلسوز جامعه المصطفی العالمیه واحد مشهد مقدس به خاطر تمام زحماتی که برای این حقیر کشیدند تشکر می کنم. از خداوند متعال می خواهم بر توفیقات این بزرگواران بیفزاید و آنان را مورد لطف و رحمت خاصه خویش قرار دهد و توفیق خدمت بیشتر به مکتب انسان ساز قرآن و اهل بیت علیهم السلام را بر همگان عطا فرماید.

چکیده

حجاب، ثمره عفاف درونی است که تظاهر و نمود بیرونی یافته است و به نوع پوشش در ظهور اجتماعی افراد و در رویارویی با نامحرم گفته می شود. فضای مجازی مانند دنیای واقعی، بستر بروز و ظهور ایده ها و اشکال و فرم های مختلف رفتاری است و طبعاً به سبب گستردگی و فراگیری و عمق نفوذش، این روزها از اهمیت بیشتری در اشاعه ارزش ها و هنجارها برخوردار است. بحث حجاب و ارتباطات دو جنس مخلف زن و مرد نیز از جمله مواردی است که در این فضا دستخوش تاثیر قرار گرفته است. مسأله حجاب از جمله احکام شریعت مقدس اسلامی است و اسلام به زنان دستور می دهد در برخورد با مردان نامحرم در پوشش خود حدودی را رعایت کنند. این حکم همانند سایر احکام از ملاکات و مصالحی پیروی می کند که از جمله مهمترین آنها تأمین کمال و آزادی زن، امنیت زن، تحکیم خانواده، سلامت اجتماعی و آرامش روانی و از همه مهمتر جلب رضایت الهی است. همانطور که روابط به طور عام بین دو جنس مخالف زن و مرد صورت می گیرد، این رابطه به صورت واقعی یا فضای مجازی (اینترنت، چت، تلفن همراه و پیامک و...) اتفاق می افتد و خلوت در محیط فضای مجازی با نامحرم مثل خلوت در فضای حقیقی و قابل تأمل است. البته اگر ترس به افتادن حرام و لذت بردن نباشد، اشکالی وارد نیست. دستور رعایت حجاب برای بانوان و ارتباطات در فضای مجازی بخش قابل توجهی از فقه شیعه و اهل تسنن را تشکیل می دهد. در این نوشتار به روش توصیفی - تحلیلی و با بهره گیری از منابع کتابخانه ای به بحث در مورد فضای مجازی، بررسی حجاب و ارتباطات زنان در فضای مجازی از دیدگاه شیعه و اهل سنت پرداخته ایم.

واژگان کلیدی: حجاب، ارتباطات، فضای مجازی، فقه شیعه، اهل سنت.

فهرست مطالب

مقدمه	۱
بخش اول : کلیات، مفاهیم و مبانی	۳
۱-۱. فصل اول : کلیات	۴
۱-۱-۱. بیان مسأله	۴
۱-۱-۲. اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۱-۱-۳. سؤال اصلی	۶
۱-۱-۴. سؤالات فرعی	۷
۱-۱-۵. فرضیه های تحقیق	۷
۱-۱-۶. پیشینه تحقیق	۷
۱-۱-۷. نوآوری تحقیق	۱۰
۱-۱-۸. اهداف تحقیق	۱۰
۱-۱-۹. روش تحقیق	۱۰
۲-۱. فصل دوم: مفاهیم	۱۱
۲-۱-۱. عفاف	۱۱
۲-۱-۲. حجاب	۱۳
حجاب در لغت «حجب، یحجب، حجاب، حجب، احتجب، حجب الشئ»	۱۳
۲-۱-۳. فقه	۱۵
فقه در لغت «الْفَقْهُ: الْفَهْمُ. قَالَ أَعْرَابِيٌّ لِعِيسَى بْنِ عَمْرٍ: شَهِدْتَ عَلَيْكَ بِالْفَقْهِ...»	۱۵
۲-۱-۴. امامیه	۱۶
۲-۱-۵. اهل سنت	۱۷
الف) اهل	۱۷

۱۷.....	ب)سنت
۱۷.....	۱-۲-۶. حنفی
۱۸.....	۱-۲-۷. حکم اولی و ثانوی
۱۹.....	۱-۲-۸. ارتباط حجاب و عفاف
۲۲.....	۱-۲-۹. رابطه بدحجابی با عفت
۲۵.....	۱-۲-۱۰. فضای مجازی
۲۵.....	الف) فضا
۲۶.....	ب)مجازی
۲۶.....	۱-۲-۱۱. سایر (فضای مجازی)
۲۹.....	۱-۳-۳. فصل سوم: مبانی نظری
۲۹.....	۱-۳-۱. فلسفه حجاب
۲۹.....	۱-۳-۱-۱. ارتقای سطح منزلت و حرمت زن
۳۰.....	۱-۳-۱-۲. حجاب، شخصیت و ارزش زن
۳۱.....	۱-۳-۱-۳. حجاب، امنیت و آرامش زن
۳۲.....	۱-۳-۱-۴. طهارت و پاکی نفس انسانها
۳۳.....	۱-۳-۱-۵. استحکام بنیان خانواده
۳۵.....	۱-۳-۲. تاریخچه حجاب
۳۸.....	۱-۳-۳. انواع حجاب
۳۸.....	۱-۳-۳-۱. حجاب چشم
۳۹.....	۱-۳-۳-۲. حجاب در گفتار
۳۹.....	۱-۳-۳-۳. حجاب در رفتار
۴۰.....	۱-۳-۴. ارتباطات
۴۰.....	۲-۲-۴-۱. عفاف در ارتباط با خود (ارتباط درون فردی)
۴۱.....	۲-۲-۴-۲. عفاف در ارتباط میان فردی

۴۲.....	۲-۲-۳. عفاف در ارتباطات کلامی
۴۳.....	۲-۲-۴. عفاف در ارتباطات غیر کلامی
۴۳.....	۱-۳-۵. فضای مجازی
۴۵.....	۱-۳-۶. اهمیت عفاف و حجاب در فرهنگ اسلامی
بخش دوم: بررسی مسائل حجاب بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه..... ۴۷	
۴۸.....	۲-۱: فصل اول: بررسی مسائل حجاب بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه
۴۸.....	۲-۱-۱. حجاب بانوان در فضای مجازی
۵۱.....	۲-۱-۲. حکم فقهاء
۵۵.....	۲-۱-۲-۱. حکم اولیه
۵۶.....	۲-۲-۱-۲. حکم ثانویه
۵۶.....	۲-۱-۳. ادله فقهی (قرآن و روایات)
۵۶.....	۲-۱-۳-۱. حجاب پوششی و حجاب چشم
۷۱.....	۲-۱-۳-۲. عفت گفتاری
۷۷.....	۲-۱-۳-۳. حجاب رفتاری
۹۵.....	۲-۱-۴. استفتاءات مربوط به حجاب فضای مجازی از فقهاء
۱۰۴.....	۲-۱-۵. عقل
۱۰۷.....	۲-۱-۵-۱. تاثیر فضای مجازی بر فرهنگ حجاب و عفاف
۱۰۸.....	۲-۱-۵-۲. تاثیرات بی حجابی در فضای مجازی بر نارضایتی فضای خانواده
۱۰۹.....	۲-۱-۵-۳. تاثیرات بی حجابی در فضای مجازی بر نارضایتی فضای جامعه
۱۱۰.....	۲-۱-۵-۴. تاثیرات بی حجابی در فضای مجازی بر هویت فردی و دینی
بخش سوم: بررسی مسائل ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه..... ۱۱۱	
۱۱۲.....	۳-۱. فصل اول: بررسی مسائل ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه

۱۱۲	۳-۱-۱. ارتباط دیداری
۱۱۵	۳-۱-۲. ارتباط گفتاری
۱۱۷	۳-۱-۳. احکام و اصول ارتباط با نامحرم
۱۱۸	۳-۱-۳-۱. حکم اولیه
۱۱۸	۳-۱-۳-۲. حکم ثانویه
۱۱۸	۳-۱-۴. معیارهای حرمت ارتباط با نامحرم در فضای مجازی
۱۱۹	۳-۱-۴-۱. تلذذ و ریه
۱۲۱	۳-۱-۴-۲. مفسده
۱۲۲	۳-۱-۵. اصول راهبردی از قرآن در ارتباط با نامحرم
۱۲۲	۳-۱-۵-۱. انحصار لذت جنسی به همسران
۱۲۴	۳-۱-۵-۲. وجوب محوریت «قول معروف» در هر نوع ارتباط کلامی
۱۲۵	۳-۱-۵-۳. حرمت نازک کردن و جذاب سازی صدا بر زن
۱۲۵	۳-۱-۵-۴. توأم بودن عفت در ارتباط درون فردی با عفت در ارتباط میان فردی
۱۲۶	۳-۱-۶. عقل
۱۲۸	۳-۱-۷. استفتات مربوط به ارتباط با نامحرم در فضای مجازی
۱۳۰	نتیجه

مقدمه

گوهر اسلام، سعادت و نجات آدمی است و باورهای دینی و احکام اخلاقی و فقهی در راستای این غایت نازل شده اند. احکام الهی مربوط به پوشش زن با این فلسفه و حکمت حکیمانه صادر شده است. زن با عنصر حجاب اسلامی و رعایت حدود ارتباطات اسلامی، به تهذیب و تزکیه نفس پرداخته و ملکات نفسانی و قرب الهی را فراهم ساخته و زمینه رشد معنوی مردان را در اثر حفظ نگاه تأمین می کند. همچنان که خداوند خطاب به پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ...»^۱ (ای رسول ما) مردان مؤمن را بگو تا چشمها (از نگاه ناروا) بپوشند و فروج و اندامشان را (از کار زشت با زنان) محفوظ دارند که این بر پاکیزگی (جسم و جان) آنان اصلح است.^۲

و همچنین می فرماید: «... قُلْ لِّلزَّوْجِکَ وَبَنَاتِکَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِینَ یُذْنِبْنَ عَلَیْهِنَّ مِنْ جَلَابِیْهِنَّ...»^۲ ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلبابها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرا فکنند.^۳

جایگاه والای زن می طلبد که این گوهر آفرینش در صدف حجاب قرار گیرد تا از سوی ارزشهای انسانی اش محفوظ بماند و از سوی دیگر از گزند دست یازی های مردان حریص در امان بماند.

امروزه فضای مجازی به نحو چشمگیری گسترش یافته است. بانوان نیز به عنوان نیمی از جامعه در حال استفاده از فضای مجازی هستند. گسترش اینترنت در عصر حاضر و افزایش ابزارهای

۱. سوره نور، آیه ۳۰.

۲. سوره احزاب، آیه ۵۹.

گوناگون فضای مجازی در میان مردم و با تشکیل جوامع مجازی مختلف از یک طرف و از سویی لزوم رعایت حجاب بانوان و حفظ عفت ایشان در ارتباط با نامحرم، بحث فقهی در این زمینه ضروری به نظر می رسد.

لذا به دلیل گریزناپذیری این امر، پژوهش حاضر به روش توصیفی - تحلیلی و گردآوری کتابخانه ای و با هدف بررسی تأثیر فضای مجازی بر فرهنگ ارتباطات و فرهنگ حجاب و عفاف بانوان، در پی پاسخ به این سؤال است: «مسائل حجاب و ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه چگونه است و چه نتایج فقهی ای به دنبال دارد؟»

فرضیه این نوشتار این است که از نظر فقههای امامیه و حنفی فرقی بین محیط واقعی و مجازی در رعایت حجاب و ارتباط بانوان در مقابل نامحرم نیست؛ البته احکام فقهی حنفی در خصوص حجاب و پوشش اعضای بدن متفاوت است. با بررسی آیات و روایات مربوطه و فتاوی فقهاء، صدق فرضیه مزبور روشن و به این نتیجه می رسیم که ارتباط در محیط مجازی همانند خلوت دو نامحرم در عالم حقیقی است؛ در نتیجه باید حریم ها و حدود شرعی آن حفظ شود.

بر این اساس این پایان نامه در ۳ بخش تدوین شده است:

بخش اول: کلیات تحقیق، مفاهیم و مبانی نظری

بخش دوم: بررسی مسائل حجاب بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه

بخش سوم: بررسی مسائل ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه.

بخش اول : کلیات. مفاهیم و مبانی

۱-۱. فصل اول: کلیات

۱-۱-۱. بیان مسأله

با توجه به رشد و گسترش فناوری و به تبع آن افزایش استفاده از فضای مجازی، فعالیت بانوان در بستر مجازی روز به روز در حال گسترش است. بشر در طول حیات خود اعصار گوناگونی را پشت سر گذاشته و هر یک از آن‌ها را با الهام از تحول عظیم پدید آمده در آن عصر و گامی که رشد و تکامل بشری را رقم زده، نام‌گذاری کرده است؛ مانند: عصر آتش، عصر آهن و عصر حاضر که عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات نام‌گرفته و اداره آن، مقتضیات خاص خود را نیز می‌طلبد. در کشور ما نیز با ورود اینترنت و گسترش آن در سطح ابزارهای ارتباطی مختلف، فضای مجازی به مکانی پررونق برای شکل‌گیری فعالیت‌های متفاوت تبدیل شده است که این امر گاهی موجب ایجاد مسائل گوناگون می‌شود. از جمله مسائل بانوان در فضای مجازی که می‌توان به آن اشاره نمود مباحث تأثیرگذاری و تأثیرپذیری فرهنگی، حجاب و پوشش مجازی، ارتباطات مجازی، تحقیر، تهدید و هتک حرمت هستند که مهمترین و پرتکرار ترین مسائل مربوط به مسأله

حجاب و مسأله برقراری ارتباطات برای بانوان است و تمرکز این تحقیق نیز بر این مسائل خواهد بود.

مسأله ارتباطات و حجاب در فضای مجازی امروزه به سؤال بسیاری از دغدغه مندان این حوزه تبدیل شده است و نیازمند بررسی و موشکافی از دیدگاه های فقهی مختلف است تا بتواند سؤالات به وجود آمده برای این افراد را پاسخ دهد و به طور کلی به جامعه و مسئولان کمک کند تا برنامه ریزی بهتر و دقیقتری به منظور حل مسائل مذکور بانوان در فضای مجازی انجام دهند. از همین رو در این تحقیق تلاش خواهد شد تا با بررسی جامع مسائل حجاب و ارتباطات در فضای مجازی و احکام به وجود آمده در این حوزه با استفاده از مبانی فقهی از دیدگاه حنفیه و امامیه و در ادامه مقایسه دو دیدگاه به منظور موشکافی بیشتر با توجه به سیاست جنایی اسلام و آگاهی از پیامدهای اینترنت و در کنار آن در نظر گرفتن راهبردهای مناسب برای استفاده ی درست و پیشگیری یا کاهش پیامدهای احتمالی منفی آن اهمیت اساسی دارد و در این تحقیق تلاش می شود تا جهت حل این مسأله اقدام گردد.

۱-۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

گسترش روزافزون استفاده جوامع از فضای مجازی بر کسی پوشیده نیست. بانوان نیز به عنوان نیمی از جامعه در حال استفاده از فضای مجازی هستند و روزانه بنا به مقتضیات این فضا با مسائل و چالش های جدیدی روبه رو می شوند که تاکنون از نظر فقهی به صورت گسترده به این مسائل برای ایجاد شفافیت و پاسخ به دغدغه افراد پرداخته نشده است. عدم بررسی مسائل مذکور مخاطرات جدی به همراه دارد و ضرورت بررسی دقیق را دوچندان نموده است. به عنوان نمونه این روزها آمار تن نمایی مجازی، تبلیغات آلوده به مسائل جنسی و انتشار مسائل شخصی و خانوادگی به نام فعالیت بلاگری در حال افزایش است.

آمار تحقیقات در جمهوری اسلامی ایران بنا بر اظهارات رسمی رئیس پلیس فتا متوسط سنی مجرمین اینترنتی در کشور ۱۸ تا ۲۵ سال است و ۱۳ درصد از جرائم رخ داده در حوزه اینترنتی کشور به جرائم اخلاقی مربوط می‌شود. هر چند امکان نشر آزادانه اطلاعات در عرصه‌های گوناگون از مهم‌ترین ویژگی‌های فضای مجازی است و همین امر سبب رشد و محبوبیت روز افزونش شده است، اما مانند هر پدیده‌ی دیگری در کنار کارکردهای مثبت فراوان، امکان بروز مشکلات و آسیب‌های گسترده به واسطه فعالیت‌های نابهنجار در این محیط مجازی نیز وجود دارد.

خدماتی که فناوری‌های نوین در قالب ابزارهایی همچون اینترنت، ماهواره، خطوط تلفن، اپراتورهای تلفن همراه و... برای دنیای امروز فراهم کرده‌اند، انکارناپذیر است، اما همراه با ورود هر کدام از این ابزارها سؤالاتی اساسی و ریشه‌ای نیز برای هر جامعه‌ای با هر مسلک و مرامی مطرح می‌شود. برای پاسخگویی به این سؤالات در جامعه مسلمان جمهوری اسلامی ایران و جوامع مسلمان دیگر از جمله کشور پاکستان مسائل جدید بانوان در فضای مجازی از منظر فقه امامیه و حنفیه بررسی و تحلیل می‌گردد.

به منظور روشن‌گری بیشتر، نتایج بررسی‌ها از هر دو منظر امامیه و حنفیه باهم مقایسه و نقاط قوت و ضعف هر دیدگاه را شناسایی می‌کنیم. لذا ضروری است تا ابتدا با شناخت مسائل جدید بانوان در فضای مجازی به بررسی دقیق هر یک از آن‌ها پرداخت و با استفاده از مبانی فقهی امامیه و حنفی به مطالعه و به‌روزرسانی دیدگاه این دو مکتب اقدام نمود. تا هرچه بیشتر برای شفاف‌سازی احکام فقهی مسائل مذکور برای دغدغه‌مندان این حوزه در کشورهای مسلمان جمهوری اسلامی ایران و پاکستان تلاش گردد.

۱-۱-۳. سؤال اصلی

نتایج بررسی فقهی مسائل حجاب و ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه چگونه است؟

۱-۱-۴. سؤالات فرعی

- احکام فقهی برای مسأله حجاب بانوان در فضای مجازی از منظر فقه امامیه و حنفیه چیست؟

- احکام فقهی برای مسأله ارتباطات بانوان در فضای مجازی از منظر امامیه و حنفیه چیست؟

۱-۱-۵. فرضیه های تحقیق

از نظر فقههای امامیه و حنفی فرقی بین محیط واقعی و مجازی در ارتباط با حجاب و ارتباطات زنان نیست و ارتباط در محیط مجازی همانند خلوت دو نامحرم در عالم حقیقی است و لازم است حریم ها و حدود شرعی آن حفظ شود. لیکن احکام فقهی حنفی در خصوص حجاب و پوشش اعضای بدن متفاوت است.

۱-۱-۶. پیشینه تحقیق

گسترش روز افزون استفاده از فضای مجازی از کسی پوشیده نیست بانوان نیز به عنوان نیمی از جامعه به طور گسترده از فضای مجازی استفاده کرده و روزانه بنا به مقتضیات این فضا با مسائل و چالش های جدید رو برو می شوند. این چالش ها نیاز به بررسی فقهی از منظر فقه امامیه و همچنین فقه حنفیه که مذهب رسمی مسلمانان پاکستان است، دارد.

برخی از تحقیقات انجام شده در این زمینه اشاره می شود. مثل کتاب مسئله حجاب به قلم مرتضی مطهری است. ابتدا نشان می دهد که مسئله حجاب فقط از ویژگی های اسلام نیست و میان ملت های دیگر نیز وجود داشته است و سپس در صدد پاسخ به اشکالات مخالفین حجاب و تبیین حدود حجاب برمی آید.

کتاب (احکام روابط زن و مرد) اثر سید مسعود معصومی مناسبت و روابط در جامعه اسلامی از مولفه های تکامل اجتماعی است و اجرای احکام شرعی در آن ضامن حفظ و صیانت ارزش های اخلاقی است. روابط زن و مرد از جمله مناسبات اجتماعی است که لزوم رعایت احکام شرعی در آن، برای جلوگیری از انحطاط اخلاقی جامعه نمایان و آشکار است. و دیگر کتاب (حجاب نگاه، پوشش و روابط از دیدگاه قرآن و عترت) اثر حضرت آیه الله حیدر تربتی کربلایی در این کتاب نویسنده اولاً اهمیت احکام شرعی بطور مقدمه اینجوری آورده حکام شرعی بخش عظیمی از دین کامل اسلام هستند که سعادت همیشگی انسان را تضمین نموده، و دستورات خداوند است که از نیازهای مادی و معنوی بشر آگاهی کامل دارد و او را سعادت مند می خواهد. احکام مطهر اسلام از استاندارد الهی برخوردار هستند و هیچ خطا و اشتباهی در آنها نیست. و بعداً جایگاه حجاب رو از منظر قرآن و روایات بررسی کرده است.

و (بررسی حکم حرمت نگاه به نا محرم در فضای مجازی) کمیل یوسف شعبی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه امام صادق علیه السلام - دانشکده الهیات و معارف اسلامی - ۱۳۸۸ - [کارشناسی ارشد] در این تحقیق نگارنده اول حکم حرمت نگاه به طور کلی بررسی کرده و در فقه شیعه آنچه که از حرمت استثنا شده که عبارت است: ۱-زینت ظاهره ۲- نگاه به دختران